

ارزیابی اثرات استقرار شهرک‌های صنعتی بر کیفیت زندگی شهری (مطالعه موردی: شهر دندی)

محسن احدنژاد روشتی^۱ و علی مرادی^{۲*}

۱. دانشیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه زنجان، زنجان، ایران.

۲. دانش آموخته کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه زنجان، زنجان، ایران.

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۹/۰۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۸/۲۳

اطلاعات مقاله چکیده

کیفیت زندگی به دلیل گسترش روند صنعتی شدن و پیشرفت فناوری مورد غفلت قرار گرفت. لذا، در پژوهش حاضر به ارزیابی تطبیقی کیفیت زندگی در محلات شهری و تأثیر ایجاد شهرک‌های صنعتی بر روی آن در شهر دندی پرداخته است. پژوهش از نوع کاربردی و به روش، توصیفی-تحلیلی می‌باشد. جمع‌آوری داده‌ها با استفاده از روش‌های کتابخانه‌ای میدانی انجام گرفت. جامعه آماری بالغ بر ۱۰۱۸ خانوار و حجم نمونه ۲۷۹ بوده است. برای تجزیه و تحلیل از روش‌های آماری ویلکاکسون و کروسکال وایس استفاده شد. نتایج تحقیق حاصل از آزمون ویلکاکسون نشان می‌دهد که شهرک‌های صنعتی بر روی شاخص‌های کالبدی، اجتماعی، اقتصادی، دسترسی و شاخص (زیرساخت‌ها، تأسیسات و حمل‌ونقل) کیفیت زندگی، تأثیر مثبت داشته و تنها بر روی شاخص زیست‌محیطی کیفیت زندگی، تأثیر منفی گذاشته است. در بین شاخص‌های کیفیت زندگی برای همه محلات، شاخص اجتماعی بیشترین شدت تفاوت بین دو دوره را دارد. آماره Z شاخص اجتماعی برای کل محلات شهر ۱۴/۰۰۴- به دست آمد و کمترین شدت تفاوت بین دو دوره قبل و بعد از تأسیس شهرک‌های صنعتی مربوط به شاخص کالبدی است. آماره Z شاخص کالبدی بین دو دوره قبل و بعد از احداث شهرک‌های صنعتی ۹/۹۹۴- می‌باشد. نتایج حاصل از مجموع شاخص‌های کیفیت زندگی در سطح محلات شهر دندی نشان می‌دهد که محله فردوس وضعیت بسیار خوبی دارد و محله کالسیمین از لحاظ کیفیت زندگی در وضعیت خوبی قرار دارد. محلات قدیم پایین و امیرالمؤمنین از لحاظ کیفیت زندگی در وضعیت ضعیفی و محلات ادارات و قدیم پایین از لحاظ کیفیت زندگی در وضعیت بسیار ضعیفی قرار دارند.

دوره ۳، شماره ۹، زمستان ۱۴۰۱

ص ۹۷-۱۱۴

DOR:20.1001.1.27173747.1401.3.9.5.6

کلید واژه‌ها: کیفیت زندگی، شهرهای کوچک اندام، شهر دندی، شهرک صنعتی، استان زنجان.

مقدمه

طی نیم‌قرن اخیر رشد سریع فرآیند صنعتی شدن و تکنولوژی که بیشتر در قالب تولید و مصرف انبوه کالاها و خدمات نمود پیدا کرده، مسائل عدیده‌ای را برای انسان متجدد در سکونتگاه‌های انسانی به وجود آورده است. در نتیجه این روند به‌ویژه در ممالک کمتر توسعه‌یافته، نابرابری‌های اقتصادی - اجتماعی در سطح منطقه‌ای به وجود آمده و سبب بروز اختلاف شدید سطح کیفیت زندگی بین شهر و روستا گردیده و به تبع آن مهاجرت روستاییان را به شهرها و دیگر نواحی موجب شده است. کشورهای کمتر توسعه‌یافته از جمله ایران، برای رفع تبعات این مشکلات و پاسخ به نیازهای زندگی در سکونتگاه‌های روستایی و شهری، سیاست‌های مختلفی را دنبال کرده‌اند که از جمله مهم‌ترین آن‌ها ایجاد و توسعه شهرهای کوچک می‌باشد (رضوانی و همکاران، ۱۳۸۸:۱۴). براین اساس، تمایل جمعیت در سرتاسر جهان برای تمرکز در شهرها یکی از دلایل اصلی توجه به مفهوم کیفیت زندگی در مطالعات است (قدمی و معتمد، ۱۳۹۲:۴۳). از سویی، توسعه شهری بسیاری از شهرها را با مشکلاتی مانند: ناکافی بودن خدمات، کاهش کیفیت هوا، تخریب محیط‌زیست، تبعیض در استفاده از زمین و... مواجه کرده است. بدیهی است که این مشکلات تأثیرات منفی بر کیفیت زندگی انسان‌ها داشته است (Din et al, 2013:1). به طور کلی کیفیت زندگی را می‌توان، شرح و ارزیابی از شرایط زندگی مردم در یک منطقه خاص تعریف کرد. برای ارزیابی و سنجش کیفیت زندگی افراد، عموماً از شاخص‌های عینی و ذهنی یا ترکیبی از آن‌ها استفاده می‌شود. اما در اندازه‌گیری‌ها، شاخص‌های ذهنی یا عینی اغلب به‌طور مجزا فرض می‌شوند (Ülengin et al, 2001:19). شاخص‌های عینی کیفیت زندگی بر اساس فراوانی یا کمیت فیزیکی (مانند درآمد، دسترسی به خدمات مناسب) مورد سنجش قرار می‌گیرند، اما شاخص‌های ذهنی بر اساس پاسخ‌های روانی مانند رضایت شغلی و خوشحالی به صورت کیفی اندازه‌گیری می‌شود (Kharazmi et al, 2005:3). تفاوت میان کیفیت زندگی عینی و ذهنی را می‌توان تمایز میان رفتار و ادراک و تمایز میان کمیت و کیفیت هم دانست (نوغانی و همکاران، ۱۳۸۷:۱۲۴). امروزه توجه به شهرهای کوچک در کشورهای توسعه‌یافته نیز یک اولویت است، زیرا این شهرها به بهبود کیفیت زندگی در بسیاری از زمینه‌ها می‌انجامد و از خدمات زیست‌محیطی موجود در آن می‌توان برای بهبود و کمک به مسائل اجتماعی، روانی و بهداشتی و انسانی ساکنان کمک گرفته شود (Carbó & Zuria, 2011:14). دستیابی به کیفیت مطلوب، مستلزم ارزیابی کیفی اجزای شهرهاست. تا بدان وسیله ضمن شناخت کیفیت موجود، توان‌ها، ضعف‌ها و نارسایی‌ها شناخته شده و امکان برنامه‌ریزی آگاه‌تر جهت رفع نواقص و ارتقاء کیفیت شهرها به وجود آید، اگر شهر قادر به تأمین این مهم باشد، دستیابی به توسعه انسانی پایدار در شهر میسر می‌گردد. بنابراین سنجش کیفیت زندگی محلات شهری این امکان را برای برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران شهری مهیا می‌سازد تا با آگاهی از ابعاد ضعیف یا مغفول مانده زندگی تلاش‌های آتی را در جهت تقویت این ابعاد سامان دهند (نجفی، ۱۳۹۳: ۲۰).

در این چارچوب شهر دندی (از توابع شهرستان ماهشهر) به دلیل اندازه‌گیری جمعیت آن، از جمله روستا - شهرهای کوچکی قلمداد می‌شود که عملکرد معیشت کشاورزی به مثابه عمده‌ترین فعالیت ساکنین اصلی آن، زمینه‌ساز شکل‌گیری اولیه آن شده است. اما وجود معادن و توسعه صنایع مربوط به استخراج و فراوری مواد معدنی، زمینه‌های اولیه شکل‌گیری و توسعه آن مرکز جمعیتی را تقویت نمود و رشد و توسعه شرکت کالسیمین و ایجاد زیرمجموعه‌هایی از جمله کارخانه ذوب روی دندی و کارخانه سرب و روی انگوران در سال ۱۳۷۵ منجر به درون کوچی از دیگر شهرهای کوچک استان زنجان و برخی از استان‌های هم‌جوار و افزایش مهاجرت‌های روستایی به شهر

ارزیابی اثرات استقرار .../احدنژاد روشنی و مرادی

دندی شده داشت. با توجه به اهمیت موضوع کیفیت زندگی هدف اصلی در این پژوهش ارزیابی تطبیقی کیفیت زندگی در محلات شهری و تأثیر ایجاد شهرک‌های صنعتی بر روی آن در شهر دندی با استفاده از شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی، زیست‌محیطی، کالبدی، دسترسی به خدمات، تسهیلات و امکانات شهری، از جمله، زیرساخت‌ها، تأسیسات و حمل‌ونقل می‌باشد. بنابراین پژوهش حاضر در تلاش است به سؤالات زیر پاسخ دهد: آیا محله کالسیمین با توجه به اشتغال بالای صنعتی در مقایسه با سایر محلات (امیرالمؤمنین، فردوس، ادارات، قدیم بالا، قدیم پایین) از سطح کیفیت زندگی بهتری برخوردار است؟ آیا شهرک‌های صنعتی باعث بهبود کیفیت زندگی در شهر دندی شده است؟

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

شاخص امروزه پیشرفت یک اجتماع، کیفیت زندگی است. این اصطلاح دربرگیرنده مهم‌ترین عواملی است که شرایط زندگی در جامعه و رفاه شخصی افراد را تعیین می‌کنند. طی دهه‌های اخیر کیفیت زندگی یکی از اساسی‌ترین نکات مورد توجه در علوم اجتماعی بوده و برای ارزیابی پارامترهای مادی توسعه اقتصادی و تولیدات داخلی در کنار پارامترهای غیرمادی چون کیفیت کار، سطح سواد و فرهنگ، استاندارد پزشکی و بهداشت، کیفیت اوقات فراغت و تفریح، شرایط محیط‌زیست، جو سیاسی، احساس خوشبختی انفرادی و حتی آزادی و اتحاد ملی مورد بررسی قرار می‌گیرند (حریرچی و همکاران، ۱۳۸۸: ۹۲). بحث درباره مفهوم و معانی کیفیت زندگی مبحث جدیدی نبوده و فلاسفه یونان باستان (افلاطون و ارسطو) نظریاتی درباره آن مطرح کرده‌اند (Pukeliene et al, 2009:157). به لحاظ علمی و تخصصی واژه کیفیت زندگی نخستین بار از سوی پیژو در سال ۱۹۲۰ در کتاب اقتصاد و رفاه به کار برده شد. وی در اثر خود، از حمایت حکومت از افراد سطح پایین و تأثیری که این حمایت روی زندگی این افراد دارد، صحبت می‌کند (نیازی و دلال خراسانی، ۱۳۹۱: ۲۰۶).

توجه دانش جغرافیا به کیفیت زندگی و مفاهیم مرتبط با آن به اواخر دهه ۱۹۶۰ برمی‌گردد. این به معنای آن نیست که جغرافیای انسانی پیش از آن نسبت به کیفیت زندگی به‌طور کامل بی‌اعتنا بوده است. بلکه صرفاً منظور آن است که دل‌مشغولی سنتی جغرافیا به مفاهیمی چون منابع طبیعی، تولید ویژگی‌های جمعیتی بر هرگونه توجه به مصرف در مفهوم وسیع کلمه مسلط بوده است. دیوید اسمیت اولین جغرافیادانی بود که درباره کیفیت زندگی، رفاه و عدالت اجتماعی در جغرافیا صحبت کرد. این جغرافیادان برای بررسی کیفیت زندگی، رفاه و عدالت اجتماعی از شاخص‌های اجتماعی ذهنی و مقایسه عینی استفاده کرد (جاجرمی و کلکته، ۱۳۸۵: ۷). به عبارت دیگر منظور از کیفیت زندگی شهری، توجه به کیفیت شاخص‌های اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، محیطی، روانی و غیره در دو وجه کمی و کیفی (مثل شرایط کیفیت دسترسی، کیفیت مسکن، کیفیت فضاهای اوقات فراغت، فرصت‌های اجتماعی، اشتغال، مشارکت اجتماعی و غیره) در روند برنامه‌ریزی شهری می‌باشد (قنبری و همکاران، ۱۳۹۲: ۱۷۵). در تعریفی دیگر کیفیت زندگی شهری را شامل و وضعیت فرد از نظر پایگاه اجتماعی، اقتصادی، سلامت و غیره دانسته و به معنای احساس رضایتی می‌داند که فرد از زندگی‌اش در شهر دارد (مرصوسی و لاجوردی، ۱۳۹۳: ۲۶).

کیفیت زندگی شهری دربرگیرنده شرایط اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و کالبدی محیط شهری است که میزان رضایت داشتن یا نداشتن شهروندان از محیط شهری را آشکار می‌کند. مطالعه این مفهوم بر مبنای این فرضیه بنیادین است که محیط اجتماعی و فیزیکی می‌تواند بر روی خوشبختی و رفاه مردم ساکن در یک محل تأثیرگذار باشد (خادمی

سراج‌الدین و همکاران (۲۰۱۲)، در مقاله‌ای تحت عنوان اصول کیفیت زندگی شهری در واحد همسایگی، به رویکردها و تئوری‌های معاصر برنامه‌ریزی شهری برای فراهم کردن کیفیت زندگی پایدار و حفاظت از محیط طبیعی در قرن بیستم پرداخته‌اند، که نتایج حاکی از ارتباط معنادار بین اصول، رویکردها و تئوری‌های برنامه‌ریزی شهری و ابعاد کیفیت زندگی شهری است. استیمسون و مارانس^۱ (۲۰۱۱)، کتابچه‌ای با عنوان ارزیابی کیفیت زندگی شهر در ۵ بخش جمع‌آوری کرده است. بخش اول کتاب به رویکردها و معیارهای ذهنی کیفیت زندگی اختصاص دارد. بخش دوم مطالعات تجربی نگارنده از معیارهای عینی کیفیت زندگی اختصاص دارد. بخش سوم مطالعات تجربی نگارنده از معیارهای ذهنی کیفیت زندگی اختصاص دارد. بخش چهارم به نوآوری‌ها و مدل‌های کیفیت زندگی شهر اختصاص دارد. گانزلیز^۲ و همکاران (۲۰۱۱)، در پژوهشی با عنوان، تجزیه و تحلیل سطوح جغرافیایی در ارزیابی کیفیت زندگی (مطالعه موردی اسپانیا)، با استفاده از روش تحلیل پوششی داده‌ها به ارزیابی کارایی شاخص‌های کیفیت زندگی در سه سطح جغرافیایی (منطقه، استان و شهرستان) پرداختند. داس^۳ (۲۰۰۸)، چارچوب مفهومی برای سنجش کیفیت زندگی شهری پیشنهاد کرده که ارتباط بین محیط و کیفیت زندگی را نشان می‌دهد. این مدل رویکردی پایین به بالا را پیشنهاد می‌کند که در آن هر دو شاخص‌های عینی و ذهنی برای مطالعه کیفیت کلی زندگی مورد توجه قرار گرفته‌اند. لی^۴ (۲۰۰۸)، با استفاده از شاخص‌های ذهنی به ارزیابی کیفیت زندگی در شهر تایپه پرداخته است. در این راستا ۳۳۱ نفر از ساکنان شهر تایپه به منظور پیمایش ارزیابی ذهنی ساکنان از کیفیت زندگی مورد مطالعه قرار گرفته‌اند؛ نتایج نشان می‌دهد که محل زندگی، زناشویی، سن، تحصیلات و درآمد قلمروهای مختلف رضایت را تحت تأثیر قرار می‌دهند. علاوه بر آن وضعیت اجتماعی، تعلقات محلی، رضایت از محله بیشترین تأثیر را بر رضایت از کیفیت زندگی را دارند. احمدی و نادری کروندان (۱۳۹۳)، در مقاله‌ای با عنوان مطالعه تطبیقی کیفیت زندگی در محلات بافت قدیم و جدید شهری (مطالعه موردی: محله شهرک قدس و قطارچیان شهر سمنان) با تأکید بر بعد ذهنی کیفیت زندگی، میزان رضایتمندی ساکنان دو محله انتخابی از بافت قدیم و جدید را با استفاده از روش‌های آماری من-ویتنی، فریدمن و ضریب همبستگی اسپیرمن تحلیل نموده و به این نتیجه دست یافته‌اند که کیفیت زندگی در بافت جدید نسبت به بافت قدیم مطلوب‌تر می‌باشد.

شاه‌حسینی و توکلی (۱۳۹۲)، در مقاله‌ای به تحلیل شاخص‌های کیفیت زندگی شهری، در مورد محله وردآورد منطقه ۲۱ شهر تهران، پرداختند. در پژوهش مذکور، با استفاده از نرم‌افزار Minitab، Spss، Excel (برای آزمون‌هایی چون میانگین وزنی ساده، تی تست و همبستگی) کیفیت زندگی در محله وردآورد تحلیل شده است. نتایج منعکس‌کننده این مطلب است که سطح رضایت از شاخص کلی کیفیت زندگی شهری و همچنین تمامی شاخص‌های نه‌گانه آن بین کم و متوسط می‌باشد و در نهایت ضریب همبستگی نشان می‌دهد که میان شاخص‌های کیفیت زندگی همبستگی وجود دارد. و با بهبود وضعیت مسکن و دسترسی به خدمات می‌توان به ارتقای سطح کیفیت زندگی در محله وردآورد شهر تهران کمک کرد.

-
- 1 . Marans
  - 2 . Gonzalez
  - 3 . Das
  - 4 . Lee

روش پژوهش

این پژوهش به لحاظ روش از نوع توصیفی-تحلیلی و از نظر نوع تحقیق، کاربردی است. جامعه آماری تحقیق ۱۰۱۸ خانوار شهر دندی بر اساس سرشماری نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵ می‌باشد. که با استفاده از مدل کوکران با احتساب ۱۰۱۸ خانوار و با سطح اطمینان ۹۵ درصد مقدار ۲۷۹ نمونه برای کل شهر محاسبه شده است. انتخاب نمونه‌ها در میان خانوارهای شهر دندی به صورت تصادفی ساده انجام گرفته تا اصل فرست برابر به منظور انتخاب خانوارها رعایت شده باشد. تعداد محلات مورد مطالعه به شرح جدول ۱ است جمع‌آوری اطلاعات در این پژوهش با استفاده از روش اسنادی و میدانی انجام شده است و برای سنجش پژوهش نیز از روش آلفای کرونباخ استفاده شده که مقدار ۰/۸۰ پایایی به دست آمده است و در مجموع نشان دهنده پایایی آن است برای تعیین روایی صوری سؤالات پرسشنامه، ابتدا برای هر یک از شاخص‌های تحقیق طیف لیکرت پنج‌قسمتی (۱- هیچ، ۲- کم، ۳- تا حدودی، ۴- زیاد، ۵- خیلی زیاد) در نظر گرفته شد. بنابراین جهت تعیین روایی پرسشنامه، پس از تهیه آن کنترل اولیه ای در مورد سؤالات پرسشنامه، توسط اساتید صورت گرفت و سؤالات بی مفهوم و بی ربط حذف گردید، و سؤالات مناسب طرح گردید. روش تجزیه و تحلیل داده‌ها به صورت کمی انجام شده است. در روش‌های کمی از آمار توصیفی و استنباطی نظیر آزمون کروسکال والیس و آزمون ویلکاکسون بهره گرفته شده است پرسشنامه مورد استفاده شامل دو بخش کلی بوده که بخش اول به ویژگی‌های زمینه‌ای و بخش دوم به سنجش متغیرهای مؤثر بر کیفیت زندگی (عوامل/ شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی، زیست محیطی، کالبدی، دسترسی، زیرساخت‌ها و تأسیسات) اختصاص داده شده و بر اساس طیف لیکرت سنجیده شده است.

جدول ۱. تعداد نمونه برای هر یک از محلات شهر دندی

تعداد نمونه	تعداد خانوار	محلات شهر دندی
۸۸	۳۲۲	کالسیمین
۲۵	۹۲	امیرالمؤمنین
۲۸	۱۰۰	فردوس
۲۴	۸۶	ادارات
۴۶	۱۶۹	قدیم بالا
۶۸	۲۴۹	قدیم پایین
۲۷۹	۱۰۱۸	جمع

جدول ۲. شاخص‌ها و متغیرهای پژوهش

شاخص اقتصادی	شاخص کالبدی
رضایت از میزان درآمد و پس‌انداز	کیفیت مسکن از نظر مصالح بکار رفته
رضایت از وضعیت شغلی	رضایت از مصالح نما
امید به آینده شغلی فرزندان	احساس آسایش و آرامش روانی در مسکن
وجود انگیزه جهت پیشرفت شغلی	رضایت از مراکز بهداشتی و درمانی
توانایی خرید وسایل نقلیه	وجود امکانات رفاهی و اوقات فراغت
شاخص اجتماعی	وجود تسهیلات مناسب در واحد مسکونی
میزان روابط همسایگی	وضعیت نورگیری و روشنایی خانه
مشارکت در امور محله	رضایت از ابعاد قطعات مسکن

توانایی انجام مسافرت‌های خارج از استان به همراه خانواده	رضایت از موقعیت قرارگیری بنا
میزان آگاهی از امورات محله، شهر، کشور	رضایت از دید و منظر محله
امنیت محله	شاخص دسترسی
رضایت از موقعیت اجتماعی در شهر	دسترسی به منابع مالی و اعتباری
رضایت از کیفیت آموزش مدارس	دسترسی به فضای سبز
حسن تعلق به محله	دسترسی جهت خرید روزانه و هفتگی
حضور در اجتماعات مختلف (کتابخانه، مسجد.....)	دسترسی به مراکز ورزشی
امنیت محله	دسترسی به مراکز بهداشتی و درمانی
شاخص زیست‌محیطی	دسترسی به مرکز شهر
کاهش فعالیت‌های آلوده‌کننده	دسترسی به مراکز فرهنگی
نظافت و پاکیزگی محله	شاخص زیرساخت‌ها، تأسیسات
رضایت از کیفیت آب آشامیدنی	رضایت از کیفیت خدمات ارتباطی
رضایت از وجود امکانات تفریحی طبیعی	میزان رضایت از تجهیزات برق، آب، گاز
کاهش اتلاف منابع انرژی	دسترسی به حمل‌ونقل عمومی
رضایت از اقدام شهرداری در سالم‌سازی محیط شهری	میزان رضایت از کیفیت خیابان‌ها و کوچه‌ها
جمع‌آوری و دفع زباله	برخورداری از راه ارتباطی مناسب
کاهش آلودگی صوتی در شهر	
رضایت از وضعیت هوای شهر	

محدوده مورد مطالعه استان زنجان یکی از استان‌های شمال غربی ایران با مرکزیت شهر زنجان است، این استان دارای ۸ شهرستان، ۱۶ بخش، ۴۶ دهستان و ۲۱ شهر می‌باشد. شهر کوچک دندی از توابع دهستان انگوران، بخش انگوران، شهرستان ماه‌نشان می‌باشد. واقع شده است. شهر دندی مرکز بخش انگوران و تنها شهر بخش می‌باشد. از نظر موقعیت جغرافیایی در ۴۷ درجه و ۳۸ دقیقه طول شرقی و ۳۶ درجه و ۳۲ دقیقه عرض شمالی واقع شده است. بخش انگوران متشکل از دو دهستان انگوران و قلعه‌جوق می‌باشد این بخش از شمال به بخش مرکزی شهرستان ماه‌نشان، از شمال شرق به شهرستان زنجان و از جنوب به استان کردستان و بالاخره از طرف غرب به استان آذربایجان غربی محدود می‌گردد. دشت انگوران دندی در قسمت جنوبی حوزه رودخانه قزل‌اوزن در زمینی به وسعت ۶۴۴۲ کیلومتر مربع واقع شده است. دندی فاصله نسبتاً زیادی (۹۵ کیلومتر) از مرکز استان دارد. این شهر غربی استان با فاصله کمی از مرزهای استان‌های آذربایجان غربی و کردستان مستقر شده و با هر دو استان ارتباط دارد (طرح تفصیلی شهر دندی، ۱۳۹۰).

با توجه به نتایج به دست آمده در شکل شماره (۲)، بر اساس یافته‌های تحلیل آماری در شاخص اقتصادی کیفیت زندگی مشخص شده است که محلات کالسیمین و فردوس وضعیت بسیار خوبی دارند و محله امیرالمؤمنین از لحاظ شاخص اقتصادی کیفیت زندگی در وضعیت خوبی قرار دارد. محله قدیم پایین از لحاظ شاخص اقتصادی در وضعیت متوسطی می‌باشد. اما محلات ادارات و قدیم پایین از لحاظ شاخص اقتصادی کیفیت زندگی در وضعیت بسیار ضعیفی قرار دارند. بر اساس مطالعات صورت گرفته مشخص شد که محله کالسیمین به علت اشتغال بالای صنعتی و محله فردوس به خاطر اینکه عمدتاً از ساکنان بومی شهر دندی هستند و از فروش زمین‌های کشاورزی خود سود بردند در شاخص اقتصادی از وضعیت مطلوب‌تری نسبت به سایر محلات برخوردار است. و محله ادارات به علت آنکه نیمی از افراد شاغل آن را کارگران ساختمانی و سرمایه‌داران آموزش و پرورش تشکیل می‌دهند که وضعیت شغلی مناسبی ندارند. که این امر باعث شده است که از نظر شاخص اقتصادی در وضعیت مطلوبی نباشند.

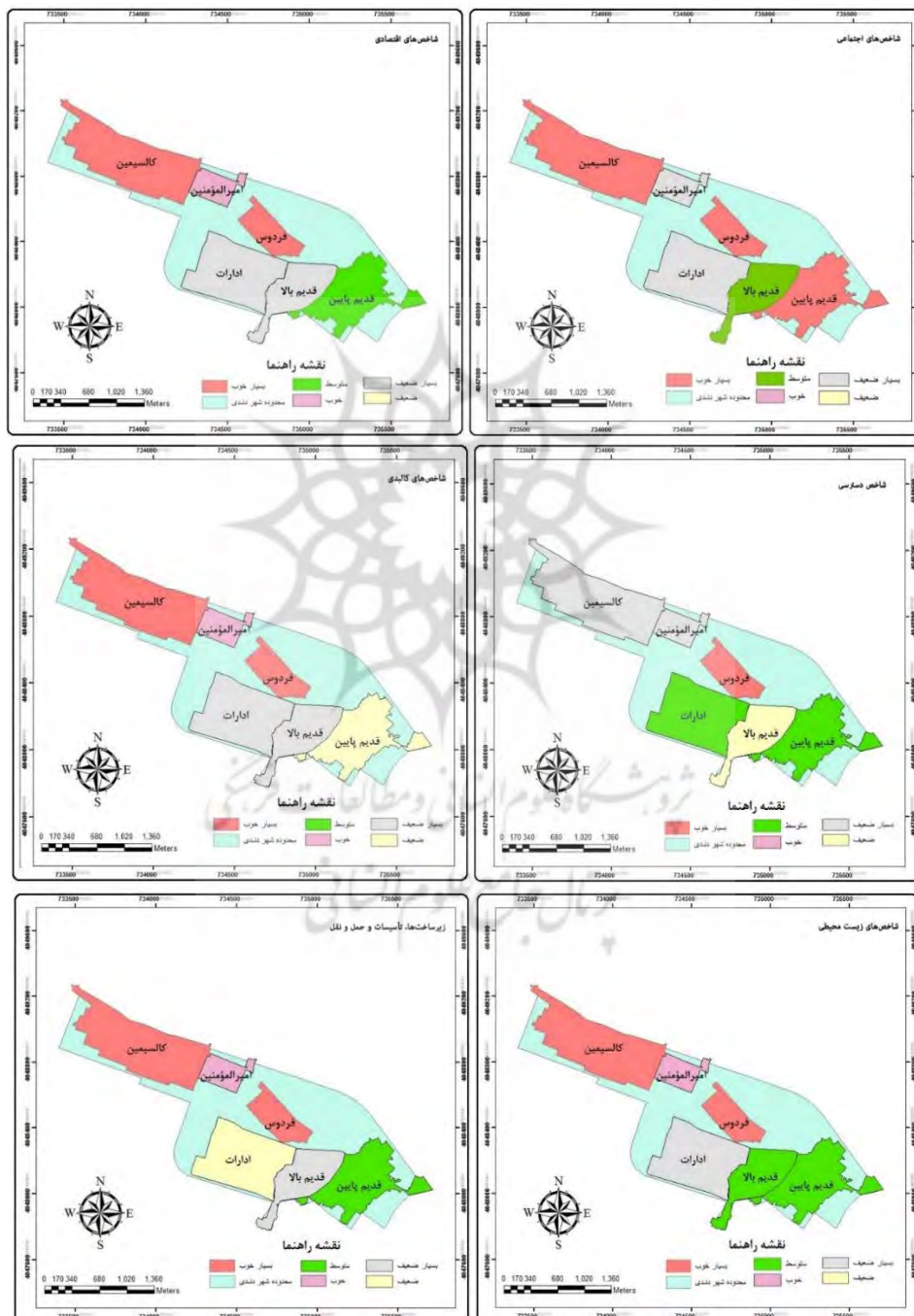
با توجه به نتایج به دست آمده در شکل شماره (۲)، بر اساس یافته‌های تحلیل آماری در شاخص اجتماعی کیفیت زندگی مشخص شده است که محلات کالسیمین، فردوس و قدیم پایین وضعیت بسیار خوبی دارند و محله قدیم بالا از لحاظ شاخص اجتماعی در وضعیت متوسطی می‌باشد. اما محلات ادارات و امیرالمؤمنین از لحاظ شاخص اجتماعی کیفیت زندگی در وضعیت بسیار ضعیفی قرار دارند. بر اساس مطالعات صورت گرفته مشخص شد که وضعیت شاخص اجتماعی در محلات شهر دندی از وضعیت اقتصادی و سابقه سکونت تبعیت می‌کند. و محله فردوس به دلیل اینکه مدت سکونتشان بیشتر و وضعیت اقتصادی مناسبی دارند از شاخص اجتماعی بالاتری برخوردار است. و محله ادارات به دلیل اینکه وضعیت اقتصادی مطلوبی ندارند و سابقه سکونت آن‌ها کم است، وضعیت شاخص اجتماعی در محله ادارات بسیار ضعیف می‌باشد.

با توجه به نتایج به دست آمده در شکل شماره (۲)، بر اساس یافته‌های تحلیل آماری در شاخص کالبدی کیفیت زندگی مشخص شده است که محلات کالسیمین و فردوس وضعیت بسیار خوبی دارند و محله امیرالمؤمنین از لحاظ شاخص کالبدی در وضعیت خوبی می‌باشد. محله قدیم پایین از لحاظ شاخص کالبدی در وضعیت ضعیفی قرار دارد. و محلات ادارات و قدیم پایین از لحاظ شاخص کالبدی کیفیت زندگی در وضعیت بسیار ضعیفی قرار دارند. بر اساس مطالعات صورت گرفته مشخص شد که شاخص کالبدی در بافت‌های جدید و میانی شهر دندی نسبت به بافت قدیم از وضعیت مطلوب‌تری برخوردار است چون در محلات قدیم بالا و پایین بناهایی مشاهده می‌شود که ساختار روستایی خود را حفظ کرده‌اند و تا حدودی از وضعیت اقتصادی محلات تبعیت می‌کند. همچنین، در تحلیل شاخص دسترسی کیفیت زندگی مشخص شده است که محله فردوس وضعیت بسیار خوبی دارد، محلات قدیم پایین و ادارات از لحاظ شاخص کالبدی وضعیت متوسطی دارند. محله قدیم پایین از لحاظ شاخص دسترسی در وضعیت ضعیفی قرار دارد. و محلات کالسیمین و امیرالمؤمنین از لحاظ شاخص دسترسی کیفیت زندگی در وضعیت بسیار ضعیفی قرار دارند که علت اصلی آن مخالفت ساکنین بومی شهر دندی که به خصوص در محلات فردوس و قدیم پایین ساکن هستند از ارائه امکانات و تسهیلات به این محلات می‌باشد. همچنین، بر اساس یافته‌های تحلیل آماری شاخص زیرساخت، تأسیسات و حمل و نقل، مشخص شده است که محلات کالسیمین و فردوس وضعیت بسیار خوبی دارند و محله امیرالمؤمنین در وضعیت خوب و محله قدیم پایین در وضعیت متوسطی قرار دارد. و محلات قدیم بالا و ادارات نیز به ترتیب در وضعیت ضعیف و بسیار ضعیف قرار دارند. با توجه به نتایج به دست آمده بر اساس یافته‌های تحلیل آماری در شاخص زیست‌محیطی کیفیت زندگی در شکل شماره (۲)، مشخص شده است که محلات کالسیمین و فردوس وضعیت بسیار خوبی دارند و محله امیرالمؤمنین از لحاظ

ارزیابی اثرات استقرار .../احدنژاد روشنی و مرادی

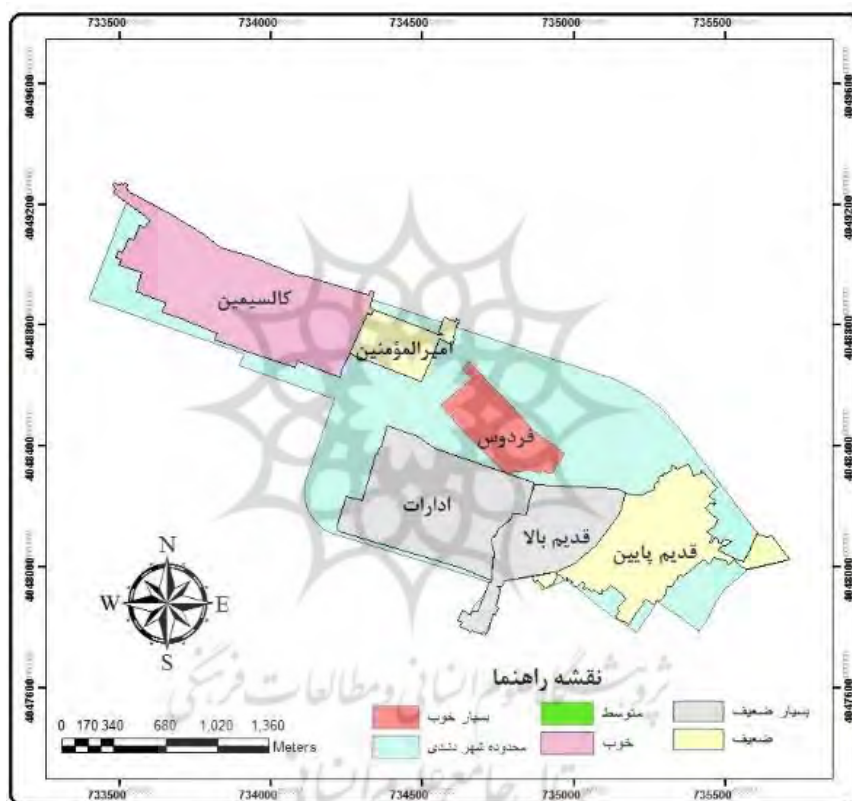
شاخص کالبدی در وضعیت خوبی می‌باشد. محلات قدیم پایین و قدیم بالا از لحاظ شاخص کالبدی در وضعیت متوسطی قرار دارند. و محلات ادارات از لحاظ شاخص زیست‌محیطی کیفیت زندگی در وضعیت بسیار ضعیفی قرار دارد. بر اساس نتایج به دست آمده مشخص شد که محله ادارات به دلیل اینکه به مدارس آموزشی نزدیک‌ترند آلودگی صوتی زیادی ایجاد می‌شود و از نظر وضعیت دفع زباله رسیدگی کافی از طرف شهرداری نمی‌شود از لحاظ شاخص زیست‌محیطی در وضعیت نامناسبی قرار دارد. با توجه به اینکه شهر دندی در موقعیتی قرار گرفته است که وزش باد غالباً شرقی می‌باشد. کمتر آلودگی‌های صنایع را به سمت شهر هدایت می‌کند. و به نسبت روستاهای انگوران و خاینیک کمتر از آلودگی‌های کارخانه‌ها سرب و روی متأثر می‌شود.

شکل ۲. میزان کیفیت زندگی از نظر شاخص‌های کیفیت زندگی در سطح محلات شهر دندی بر اساس آزمون کروسکال والیس

نتایج حاصل از مجموع شاخص‌های کیفیت زندگی در محلات شهر دندی

با توجه به نتایج به‌دست‌آمده بر اساس یافته‌های تحلیل آماری در کل شاخص‌های کیفیت زندگی، مشخص شده است که محله فردوس وضعیت بسیار خوبی دارند و محله کالسیمین از لحاظ کیفیت زندگی در وضعیت خوبی قرار دارد. محلات قدیم پایین و امیرالمؤمنین از لحاظ کیفیت زندگی در وضعیت ضعیفی می‌باشند و محلات ادارات و قدیم پایین از لحاظ کیفیت زندگی در وضعیت بسیار ضعیفی قرار دارند. محله فردوس به دلیل آنکه بیشتر ساکنان آن بومی می‌باشد و از فروش زمین‌های کشاورزی خود سود کلانی به دست آورده‌اند و از نظر دسترسی به خدمات و تسهیلات و امکانات شهری در موقعیت مناسبی به خصوص نسبت به محله کالسیمین قرار دارد باعث شده است که کیفیت زندگی در محله فردوس نسبت به سایر محلات شهر دندی در وضعیت مطلوب‌تری باشد.

شکل ۳. میزان کل شاخص‌های کیفیت زندگی در سطح محلات شهر دندی بر اساس آزمون کروسکال والیس

نتایج حاصل از شاخص‌های کیفیت زندگی در محلات شهر دندی بر اساس تحلیل گذشته‌نگر

از آزمون ویلکاکسون جهت سنجش میزان تفاوت شاخص‌های کیفیت زندگی در دوره‌های قبل و بعد از تأسیس شهرک‌های صنعتی از طریق مقایسه میانگین‌ها استفاده شده است. نتایج آزمون ویلکاکسون برای کل محلات نشان می‌دهد که میانگین کیفیت زندگی در همه شاخص‌ها به غیر از شاخص زیست‌محیطی افزایش یافته است. اما میانگین شاخص زیست‌محیطی نسبت به دوره قبل از احداث شهرک‌های صنعتی کاهش یافته است. میانگین شاخص زیست‌محیطی در دوره قبل از احداث شهرک‌های صنعتی ۳/۲۰۹۰ به دست آمده است و این در حالی است که میانگین شاخص زیست‌محیطی در دوره بعد از احداث شهرک‌های صنعتی ۲/۸۷۸۱ به دست آمده است. که این امر ناشی از آلودگی‌های شهرک‌های صنعتی می‌باشد و آماره Z در شاخص زیست‌محیطی برای کل محلات ۱۰/۸۷۷- می‌باشد. در بین شاخص‌های

ارزیابی اثرات استقرار .../احداث‌زاد روشنی و مرادی

کیفیت زندگی برای کل محلات شهر، شاخص اجتماعی بیشترین شدت تفاوت بین دو دوره (قبل و بعد از احداث شهرک‌های صنعتی) را دارد. میانگین شاخص اجتماعی در دوره قبل از تأسیس شهرک صنعتی ۲/۳۲۹۷ و میانگین دوره بعد از تأسیس شهرک‌های صنعتی ۳/۱۳۰۲ می‌باشد و آماره z شاخص اجتماعی برای کل محلات شهر ۱۴/۰۰۴- به دست آمد که با سطح معناداری ۰/۰۰۰ بیانگر وجود معناداری در تفاوت دوره بعد با دوره قبل از تأسیس شهرک‌های صنعتی می‌باشد. کمترین شدت تفاوت بین دو دوره قبل و بعد از تأسیس شهرک‌های صنعتی مربوط به شاخص کالبدی است که میانگین شاخص کالبدی کیفیت زندگی برای کل محلات شهر در دوره قبل از تأسیس شهرک صنعتی ۲/۴۶۵۶ و میانگین دوره بعد از تأسیس شهرک صنعتی ۲/۹۲۱۱ می‌باشد و آماره z شاخص کالبدی بین دو دوره قبل و بعد از ارتقاء به شهر ۹/۹۹۴- می‌باشد. علت میزان تفاوت کم از لحاظ کالبدی بیشتر ناشی از این است که در محلات قدیم بالا و پایین هنوز هم بناهایی مشاهده می‌شود که ساختار روستایی خود را حفظ کردند و از خشت و گل بنا شده‌اند و در بعضی از ابعاد شاخص کالبدی کیفیت زندگی به طور مثال از نظر دید و منظر محله، رضایت از ابعاد قطعات مسکن در دوره قبل از احداث شهرک صنعتی (قبل از شهر شدن) در وضعیت بهتری نسبت به دوره بعدی قرار داشتند. و در بعضی از ابعاد شاخص کالبدی کیفیت زندگی به طور مثال از نظر کیفیت بنا و رضایت از مصالح نما در دوره بعد از احداث شهرک صنعتی (ارتقاء به شهر) در وضعیت مطلوبی نسبت به دوره قبل از احداث شهرک‌های صنعتی داشتند.

جدول ۴. نتایج حاصل از شاخص‌های کیفیت زندگی در محلات شهر دندی بر اساس آزمون ویلکاکسون

شاخص	میانگین	آماره z	سطح معناداری
اقتصادی	قبل ۲/۰۶۳۸	-۱۰/۶۶۴	۰/۰۰۰
	بعد ۲/۸۴۸۷		
اجتماعی	قبل ۲/۳۲۹۷	-۱۴/۰۰۴	۰/۰۰۰
	بعد ۳/۱۳۰۲		
کالبدی	قبل ۲/۴۶۵۶	-۹/۹۹۴	۰/۰۰۰
	بعد ۲/۹۲۱۱		
زیست‌محیطی	قبل ۳/۲۰۹۰	-۱۰/۸۷۷	۰/۰۰۰
	بعد ۲/۸۷۸۱		
دسترسی (به خدمات، تسهیلات و امکانات شهری)	قبل ۲/۰۶۱۴	-۱۳/۷۸۳	۰/۰۰۰
	بعد ۳/۴۷۵۲		
زیرساخت‌ها، تأسیسات و حمل و نقل	قبل ۱/۷۵۲۷	-۱۳/۵۷۰	۰/۰۰۰
	بعد ۳/۰۵۲۳		

از آزمون ویلکاکسون جهت سنجش میزان تفاوت شاخص‌های کیفیت زندگی در دوره‌های قبل و بعد از تأسیس شهرک‌های صنعتی از طریق مقایسه میانگین‌ها استفاده شده است. نتایج آزمون ویلکاکسون برای محله کالسیمین نشان می‌دهد که میانگین کیفیت زندگی در همه شاخص‌ها به غیر از شاخص زیست‌محیطی افزایش یافته است. اما میانگین شاخص زیست‌محیطی نسبت به دوره قبل کاهش یافته است و میانگین شاخص زیست‌محیطی در محله کالسیمین در دوره قبل از شهر شدن (قبل از تأسیس شهرک‌های صنعتی) ۳/۲۷۲۷ می‌باشد و میانگین شاخص زیست‌محیطی در دوره بعد از شهر شدن (بعد از تأسیس شهرک‌های صنعتی) ۲/۹۴۱۹ می‌باشد. که این به خاطر نزدیکی به شرکت کالسیمین می‌باشد. آماره z شاخص زیست‌محیطی در محله کالسیمین ۵/۹۰۱- می‌باشد. میانگین شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی، کالبدی، دسترسی، زیرساخت‌ها، تأسیسات و حمل و نقل، بین دو دوره قبل و بعد از شهر شدن در محله کالسیمین تفاوت

محسوسی را نسبت به سایر محلات نشان می‌دهد که آماره Z برای شاخص اقتصادی $-۷/۳۱۴$ ، شاخص اجتماعی $-۷/۹۷۱$ ، شاخص کالبدی، $-۷/۴۲۳$ ، شاخص دسترسی $-۷/۰۵۸$ ، شاخص زیرساخت $-۷/۹۳۶$ به دست آمد. و در بین شاخص‌های کیفیت زندگی در محله کالسیمین، شاخص اجتماعی بیشترین شدت تفاوت بین دو دوره را دارد. و میانگین شاخص اجتماعی در دوره قبل از تأسیس شهرک صنعتی $۲/۳۰۱۸$ و میانگین دوره بعد از تأسیس شهرک‌های صنعتی $۳/۲۴۳۷$ می‌باشد و آماره Z شاخص اجتماعی برای محله کالسیمین $-۷/۹۷۱$ به دست آمد و با سطح معناداری $۰/۰۰۰$ بیانگر وجود معناداری در تفاوت دوره بعد با دوره قبل از تأسیس شهرک‌های صنعتی می‌باشد. و کمترین شدت تفاوت بین دو دوره قبل و بعد از تأسیس شهرک‌های صنعتی مربوط به شاخص زیست‌محیطی است. آماره Z شاخص زیست‌محیطی در محله کالسیمین $-۵/۹۰۱$ می‌باشد.

جدول ۵. نتایج حاصل از شاخص‌های کیفیت زندگی در محله کالسیمین بر اساس آزمون ویلکاکسون

شاخص	میانگین	آماره Z	سطح معناداری
اقتصادی	قبل ۲/۱۰۲۳	$-۷/۳۱۴$	۰/۰۰۰
	بعد ۳/۱۸۶۴		
اجتماعی	قبل ۲/۳۰۱۸	$-۷/۹۷۱$	۰/۰۰۰
	بعد ۳/۲۴۳۷		
کالبدی	قبل ۲/۵۳۵۲	$-۷/۴۲۳$	۰/۰۰۰
	بعد ۳/۲۲۳۹		
زیست‌محیطی	قبل ۳/۲۷۲۷	$-۵/۹۰۱$	۰/۰۰۰
	بعد ۲/۹۴۱۹		
دسترسی (به خدمات، تسهیلات و امکانات شهری)	قبل ۲/۰۰۱۶	$-۷/۰۵۸$	۰/۰۰۰
	بعد ۳/۳۴۱۹		
زیرساخت‌ها، تأسیسات، حمل و نقل	قبل ۱/۷۷۰۵	$-۷/۹۳۶$	۰/۰۰۰
	بعد ۳/۳۴۳۲		

نتایج آزمون ویلکاکسون برای محله امیرالمؤمنین نشان می‌دهد که میانگین کیفیت زندگی در همه شاخص‌ها به‌غیر از شاخص زیست‌محیطی افزایش یافته است اما میانگین شاخص زیست‌محیطی نسبت به دوره قبل از احداث شهرک‌های صنعتی کاهش یافته است و میانگین شاخص زیست‌محیطی در محله امیرالمؤمنین در دوره قبل از شهر شدن (قبل از تأسیس شهرک‌های صنعتی) $۳/۲۹۷۸$ می‌باشد و میانگین شاخص زیست‌محیطی در دوره بعد از شهر شدن (بعد از تأسیس شهرک‌های صنعتی) $۲/۸۵۳۳$ می‌باشد. آماره Z شاخص زیست‌محیطی در محله امیرالمؤمنین $-۴/۰۷۱$ می‌باشد. در بین شاخص‌های کیفیت زندگی در محله امیرالمؤمنین، شاخص دسترسی بیشترین شدت تفاوت بین دو دوره را دارد میانگین شاخص دسترسی در دوره قبل از تأسیس شهرک صنعتی $۲/۱۲۵۷$ و میانگین دوره بعد از تأسیس شهرک‌های صنعتی $۳/۲۱۷۱$ می‌باشد و آماره Z شاخص دسترسی برای محله امیرالمؤمنین $-۴/۳۸۱$ به دست آمد و با سطح معناداری $۰/۰۰۰$ بیانگر وجود معناداری در تفاوت دوره بعد با دوره قبل از تأسیس شهرک‌های صنعتی می‌باشد. و کمترین شدت تفاوت بین دو دوره قبل و بعد از تأسیس شهرک‌های صنعتی مربوط به شاخص اقتصادی است. آماره Z شاخص اقتصادی در محله امیرالمؤمنین $-۳/۵۴۱$ می‌باشد.

ارزیابی اثرات استقرار .../احدنژاد روشنی و مرادی

جدول ۶. نتایج حاصل از شاخص‌های کیفیت زندگی در محله امیرالمؤمنین بر اساس آزمون ویلکاکسون

شاخص	میانگین	آماره Z	سطح معناداری
اقتصادی	قبل ۱/۹۹۲۰	-۳/۵۴۱	۰/۰۰۰
	بعد ۲/۹۲۰۰		
اجتماعی	قبل ۲/۳۲۴۴	-۴/۰۶۷	۰/۰۰۰
	بعد ۲/۸۹۸۷		
کالبدی	قبل ۲/۵۴۴۰	-۳/۸۱۵	۰/۰۰۰
	بعد ۳/۰۲۸۰		
زیست‌محیطی	قبل ۳/۲۹۷۸	-۴/۰۷۱	۰/۰۰۰
	بعد ۲/۸۵۳۳		
دسترسی (به خدمات، تسهیلات و امکانات شهری)	قبل ۲/۱۲۵۷	-۴/۳۸۱	۰/۰۰۰
	بعد ۳/۲۱۷۱		
زیرساخت‌ها، تأسیسات، حمل و نقل	قبل ۱/۶۹۶۰	-۴/۳۴۸	۰/۰۰۰
	بعد ۳/۱۰۴۰		

نتایج آزمون ویلکاکسون برای محله فردوس نشان می‌دهد که میانگین کیفیت زندگی در همه شاخص‌ها به غیر از شاخص زیست‌محیطی نسبت به دوره قبلی افزایش یافته است. آماره Z شاخص زیست‌محیطی در محله امیرالمؤمنین ۰/۷۵۳ می‌باشد. و در بین شاخص‌های کیفیت زندگی در محله فردوس، شاخص زیرساخت‌ها، تأسیسات، حمل و نقل بیشترین شدت تفاوت بین دو دوره را دارد. و میانگین شاخص زیرساخت‌ها، تأسیسات، حمل و نقل در دوره قبل از تأسیس شهرک صنعتی ۱/۶۴۲۹ و میانگین شاخص زیرساخت‌ها، تأسیسات، حمل و نقل در دوره بعد از تأسیس شهرک‌های صنعتی ۳/۲۰۷۱ می‌باشد و آماره Z شاخص زیرساخت‌ها، تأسیسات، حمل و نقل برای محله فردوس ۴/۳۳۶- به دست آمد و با سطح معناداری ۰/۰۰۰ بیانگر وجود معناداری در تفاوت دوره بعد با دوره قبل از تأسیس شهرک‌های صنعتی می‌باشد و کمترین شدت تفاوت بین دو دوره قبل و بعد از تأسیس شهرک‌های صنعتی مربوط به شاخص زیست‌محیطی است که میانگین شاخص زیست‌محیطی در دوره قبل از شهر شدن ۳/۰۴۳۷ و در دوره بعد از شهر شدن ۳/۰۰۰ می‌باشد. آماره Z شاخص زیست‌محیطی در محله فردوس ۰/۷۵۳- می‌باشد.

جدول ۶. نتایج حاصل از شاخص‌های کیفیت زندگی در محله فردوس بر اساس آزمون ویلکاکسون

شاخص	میانگین	آماره Z	سطح معناداری
اقتصادی	قبل ۲/۱۲۸۶	-۴/۰۱۸	۰/۰۰۰
	بعد ۳/۰۶۴۳		
اجتماعی	قبل ۲/۴۰۸۷	-۴/۵۴۵	۰/۰۰۰
	بعد ۳/۳۰۵۶		
کالبدی	قبل ۲/۴۴۲۹	-۴/۵۹۲	۰/۰۰۰
	بعد ۳/۳۱۰۷		
زیست‌محیطی	قبل ۳/۰۴۳۷	-۰/۷۵۳	۰/۴۵۱
	بعد ۳/۰۰۰۰		
دسترسی (به خدمات، تسهیلات و امکانات شهری)	قبل ۲/۰۷۱۴	-۴/۶۳۶	۰/۰۰۰
	بعد ۴/۰۱۰۲		
زیرساخت‌ها، تأسیسات، حمل و نقل	قبل ۱/۶۴۲۹	-۴/۶۳۷	۰/۰۰۰
	بعد ۳/۲۰۷۱		

نتایج آزمون ویلکاکسون برای محله ادارات نشان می‌دهد که میانگین کیفیت زندگی در همه شاخص‌ها به‌غیر از شاخص زیست‌محیطی افزایش یافته است و میانگین شاخص زیست‌محیطی نسبت به دوره قبل از احداث شهرک‌های صنعتی کاهش یافته است و میانگین شاخص زیست‌محیطی در محله ادارات در دوره قبل از شهر شدن (قبل از تأسیس شهرک‌های صنعتی) ۳/۲۹۷۸ می‌باشد و میانگین شاخص زیست‌محیطی در دوره بعد از شهر شدن ۲/۸۵۳۳ می‌باشد. آماره z شاخص زیست‌محیطی در محله ادارات ۴/۰۷۱- می‌باشد. بر اساس مطالعات صورت گرفته علت اصلی کاهش شاخص زیست‌محیطی در محله ادارات عدم جمع‌آوری مناسب زباله و افزایش آلودگی صوتی در این محله به علت مجاورت با مدارس می‌باشد. در بین شاخص‌های کیفیت زندگی در محله امیرالمؤمنین، شاخص دسترسی بیشترین شدت تفاوت بین دو دوره (قبل و بعد از احداث شهرک‌های صنعتی) را دارد. و میانگین شاخص دسترسی در دوره قبل از تأسیس شهرک صنعتی ۲/۱۲۵۷ و میانگین دوره بعد از تأسیس شهرک‌های صنعتی ۳/۲۱۷۱ می‌باشد و آماره z شاخص دسترسی برای محله امیرالمؤمنین ۴/۳۸۱- به دست آمد و با سطح معناداری ۰/۰۰۰ بیانگر وجود معناداری در تفاوت دوره بعد با دوره قبل از تأسیس شهرک‌های صنعتی می‌باشد. و کمترین شدت تفاوت بین دو دوره قبل و بعد از تأسیس شهرک‌های صنعتی مربوط به شاخص کالبدی است. آماره z شاخص کالبدی در محله امیرالمؤمنین ۲/۰۶۶- می‌باشد. که علت اصلی این تفاوت اندک به دلیل ریزدانه‌های قطعات و پایین بودن کیفیت بنا می‌باشد چون که عده‌ای از افراد در ساختمان‌های اداری که مساحت کمی دارد سکونت دارد و عده‌ای نیز از روستاهای سیل‌زده به محله ادارات مهاجرت کردند. چون که از نظر اقتصادی وضعیت مطلوبی ندارند و اجاره‌بهای مسکن در این محله نسبت به محلات کالسیمین، فردوس و امیرالمؤمنین پایین‌تر می‌باشد مجبور به سکونت در این محله شده‌اند.

جدول ۷. نتایج حاصل از شاخص‌های کیفیت زندگی در محله ادارات بر اساس آزمون ویلکاکسون

شاخص	میانگین	آماره z	سطح معناداری
اقتصادی	قبل ۱/۸۵۰۰	-۳/۴۵۷	۰/۰۰۱
	بعد ۲/۴۳۳۳		
اجتماعی	قبل ۲/۱۱۱۱	-۴/۱۲۵	۰/۰۰۰
	بعد ۲/۷۰۸۳		
کالبدی	قبل ۲/۳۸۳۳	-۲/۰۶۶	۰/۰۳۹
	بعد ۲/۶۲۰۸		
زیست‌محیطی	قبل ۳/۲۷۳۱	-۴/۰۹۲	۰/۰۰۰
	بعد ۲/۶۴۳۵		
دسترسی (به خدمات، تسهیلات و امکانات شهری)	قبل ۲/۲۵۶۰	-۳/۹۴۰	۰/۰۰۰
	بعد ۳/۵۲۹۸		
زیرساخت‌ها، تأسیسات، حمل و نقل	قبل ۱/۸۵۸۳	-۳/۲۴۸	۰/۰۰۱
	بعد ۲/۸۰۰۰		

نتایج آزمون ویلکاکسون در محله قدیم بالا نشان می‌دهد که میانگین کیفیت زندگی در همه شاخص‌ها به غیر از شاخص زیست‌محیطی افزایش پیدا کرده است و میانگین شاخص زیست‌محیطی نسبت به دوره قبل از احداث شهرک‌های صنعتی کاهش پیدا کرده است و میانگین شاخص زیست‌محیطی در محله قدیم بالا در دوره قبل از شهر شدن ۳/۱۶۱۸ می‌باشد و میانگین شاخص زیست‌محیطی در دوره بعد از ارتقاء به شهر ۲/۸۴۰۶ می‌باشد و آماره z شاخص زیست‌محیطی در محله قدیم بالا ۵/۵۸۴- به دست آمد. در بین شاخص‌های کیفیت زندگی در محله قدیم بالا، شاخص دسترسی بیشترین شدت

ارزیابی اثرات استقرار .../احداث‌زاد روشنی و مرادی

تفاوت بین دو دوره (قبل و بعد از احداث شهرک‌های صنعتی) را دارد. و میانگین شاخص دسترسی در دوره قبل از تأسیس شهرک صنعتی ۲/۱۳۹۸ و میانگین دوره بعد از تأسیس شهرک‌های صنعتی ۳/۴۸۷۶ می‌باشد و آماره z شاخص دسترسی برای محله قدیم بالا ۵/۵۷۹- به دست آمد. کمترین شدت تفاوت بین دو دوره قبل و بعد از تأسیس شهرک‌های صنعتی مربوط به شاخص کالبدی است که میانگین شاخص کالبدی در دوره قبل از شهر شدن ۲/۳۱۵۲ در دوره بعد از شهر شدن ۲/۴۹۷۸ می‌باشد. آماره z شاخص کالبدی در محله قدیم بالا ۲/۰۳۵ می‌باشد. علت میزان تفاوت کم از لحاظ کالبدی بیشتر ناشی از این مسئله است که در محله قدیم بالا هنوز هم بناهایی مشاهده می‌شود که ساختار روستایی خود را حفظ کردند و از خشت و گل بنا شده‌اند.

جدول ۱. نتایج حاصل از شاخص‌های کیفیت زندگی در محله قدیم بالا بر اساس آزمون ویلکاکسون

شاخص	میانگین	آماره z	سطح معناداری
اقتصادی	قبل ۱/۹۶۵۲	-۳/۵۲۰	۰/۰۰۰
	بعد ۲/۴۹۱۳		
اجتماعی	قبل ۲/۳۲۸۵	-۵/۴۷۸	۰/۰۰۰
	بعد ۳/۰۲۶۶		
کالبدی	قبل ۲/۳۱۵۲	-۲/۰۳۵	۰/۰۴۲
	بعد ۲/۴۹۷۸		
زیست‌محیطی	قبل ۳/۱۶۱۸	-۴/۵۸۴	۰/۰۰۰
	بعد ۲/۸۴۰۶		
دسترسی (به خدمات، تسهیلات و امکانات شهری)	قبل ۲/۱۳۹۸	-۵/۷۷۹	۰/۰۰۰
	بعد ۳/۴۸۷۶		
زیرساخت‌ها، تأسیسات، حمل و نقل	قبل ۱/۸۰۸۷	-۴/۵۲۶	۰/۰۰۰
	بعد ۲/۶۲۶۱		

نتایج آزمون ویلکاکسون در محله قدیم پایین، نشان می‌دهد که میانگین کیفیت زندگی در همه شاخص‌ها به غیر از شاخص زیست‌محیطی افزایش پیدا کرده است و میانگین شاخص زیست‌محیطی نسبت به دوره قبل کاهش پیدا کرده است و میانگین شاخص زیست‌محیطی در محله قدیم پایین در دوره قبل از احداث شهرک‌های صنعتی ۳/۱۶۸۳ می‌باشد و میانگین شاخص زیست‌محیطی در دوره بعد از احداث شهرک‌های صنعتی ۲/۸۶۲۷ می‌باشد و آماره z شاخص زیست‌محیطی در محله قدیم بالا ۵/۴۴۲- به دست آمد. در بین شاخص‌های کیفیت زندگی در محله قدیم بالا، شاخص دسترسی بیشترین شدت تفاوت بین دو دوره را دارد. و میانگین شاخص دسترسی در دوره قبل از تأسیس شهرک صنعتی ۱/۹۸۹۵ و میانگین دوره بعد از تأسیس شهرک‌های صنعتی ۳/۶۲۳۹ می‌باشد و آماره z شاخص دسترسی برای محله قدیم بالا ۷/۱۸۸- به دست آمد. کمترین شدت تفاوت بین دو دوره قبل و بعد از تأسیس شهرک‌های صنعتی مربوط به شاخص کالبدی است که میانگین شاخص کالبدی در دوره قبل از شهر شدن ۲/۴۸۶۸ در دوره بعد از شهر شدن ۲/۷۲۲۱ می‌باشد. آماره z شاخص کالبدی در محله قدیم بالا ۲/۷۰۱ می‌باشد. علت میزان تفاوت کم از لحاظ کالبدی بیشتر ناشی از این است که در محله قدیم پایین هنوز هم بناهایی مشاهده می‌شود که ساختار روستایی خود را حفظ کردند و از خشت و گل بنا شده‌اند.

جدول ۹. نتایج حاصل از شاخص‌های کیفیت زندگی در محله قدیم پایین بر اساس آزمون ویلکاکسون

شاخص	میانگین	آماره Z	سطح معناداری
اقتصادی	قبل ۲/۱۵۵۹	-۳/۴۳۲	۰/۰۰۱
	بعد ۲/۶۸۵۳		
اجتماعی	قبل ۲/۴۱۳۴	-۶/۹۶۰	۰/۰۰۰
	بعد ۳/۲۱۵۷		
کالبدی	قبل ۲/۴۸۶۸	-۲/۷۰۱	۰/۰۰۷
	بعد ۲/۷۲۲۱		
زیست‌محیطی	قبل ۳/۱۶۸۳	-۵/۴۴۲	۰/۰۰۰
	بعد ۲/۸۶۲۷		
دسترسی (به خدمات، تسهیلات و امکانات شهری)	قبل ۱/۹۸۹۵	-۷/۱۸۸	۰/۰۰۰
	بعد ۳/۶۲۳۹		
زیرساخت‌ها، تأسیسات، حمل و نقل	قبل ۱/۷۲۰۶	-۷/۰۰۵	۰/۰۰۰
	بعد ۲/۹۷۰۶		

نتیجه‌گیری

واژه کیفیت زندگی سرچشمه روشنی ندارد، انگاشت کیفیت زندگی موردپذیرش عام می‌باشد، اما فاقد یک تعریف پذیرفته‌شده عام می‌باشد و با توجه به حوزه کاربرد و نوع مطالعه، تعاریف متفاوتی از آن ارائه می‌شود. ماهیت چندبعدی و پیچیده این انگاشت، ارائه تعریفی واحد از آن را دشوار ساخته است. با این وجود، در ارتباط با این موضوع که، انگاشت کیفیت زندگی دارای دو بعد عینی و ذهنی می‌باشد و کیفیت زندگی یک فرد به واقعیت‌های عینی و بیرونی زندگی‌اش و دریافت‌ها و ادراکات ذهنی و درونی او از این عوامل و از خودش وابسته است، اتفاق نظر وجود دارد.

ایجاد شهرک‌ها و نواحی صنعتی، یکی از رویکردهای رایج صنعتی سازی به منظور تسهیل و تمرکز فعالیت‌ها و اقدام‌هاست. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که در شهر دندی شهرک‌های صنعتی بر بهبود شاخص‌های کیفیت زندگی به غیر از شاخص زیست‌محیطی تأثیر داشته است. برای اثبات این مدعا از آزمون ویلکاکسون استفاده شد که نتایج حاصله بیانگر بهبود کیفیت زندگی ساکنان شهر دندی در شاخص‌های کالبدی، اقتصادی، اجتماعی، دسترسی، زیرساخت‌ها، تأسیسات و حمل و نقل بود. در شاخص زیست‌محیطی نتایج آزمون ویلکاکسون عدم مطلوبیت را نسبت به دوره قبل از احداث شهرک‌های صنعتی، در شهر دندی نشان می‌دهد. و در بین شاخص‌های کیفیت زندگی برای همه محلات، شاخص اجتماعی بیشترین شدت تفاوت بین دو دوره (قبل و بعد از احداث شهرک‌های صنعتی) را دارد. و با سطح معناداری ۰/۰۰۰ بیانگر وجود معناداری در تفاوت دوره بعد با دوره قبل از تأسیس شهرک‌های صنعتی می‌باشد. کمترین شدت تفاوت بین دو دوره قبل و بعد از تأسیس شهرک‌های صنعتی مربوط به شاخص کالبدی است.

نتایج آزمون ویلکاکسون برای محلات شهر دندی نشان می‌دهد که میانگین کیفیت زندگی در همه شاخص‌ها به غیر از شاخص زیست‌محیطی افزایش یافته است. اما میانگین شاخص زیست‌محیطی نسبت به دوره قبل از احداث شهرک‌های صنعتی کاهش یافته است در بین شاخص‌های کیفیت زندگی در محله کالسیمین، شاخص اجتماعی بیشترین شدت تفاوت بین دو دوره را دارد. کمترین شدت تفاوت بین دو دوره قبل و بعد از تأسیس شهرک‌های صنعتی مربوط به شاخص زیست‌محیطی است.

ارزیابی اثرات استقرار .../احدنژاد روشنی و مرادی

همچنین در بین شاخص‌های کیفیت زندگی در محله امیرالمؤمنین، شاخص دسترسی بیشترین شدت تفاوت بین دو دوره را دارد. و کمترین شدت تفاوت بین دو دوره قبل و بعد از تأسیس شهرک‌های صنعتی مربوط به شاخص اقتصادی است. در محله فردوس، شاخص زیرساخت‌ها، تأسیسات، حمل و نقل بیشترین شدت تفاوت را بین دو دوره دارد. و کمترین شدت تفاوت بین دو دوره قبل و بعد از تأسیس شهرک‌های صنعتی، مربوط به شاخص زیست‌محیطی است. در بین شاخص‌های کیفیت زندگی در محلات ادارات، قدیم بالا، قدیم پایین، شاخص دسترسی بیشترین شدت تفاوت بین دو دوره (قبل و بعد از احداث شهرک‌های صنعتی) را دارد. و با سطح معناداری ۰/۰۰۰ بیانگر وجود معناداری در تفاوت دوره بعد با دوره قبل از تأسیس شهرک‌های صنعتی می‌باشد. کمترین شدت تفاوت بین دو دوره قبل و بعد از تأسیس شهرک‌های صنعتی مربوط به شاخص کالبدی است.

با توجه به بررسی‌های انجام‌گرفته از طریق آزمون کروسکال والیس، برای کل محلات بر اساس رتبه میانگین مشخص شد که محله کالسیمین با توجه به میانگین کل ۱۷۲/۳۰ در رتبه دوم کیفیت زندگی قرار گرفته است و محله فردوس رتبه اول با میانگین کل ۲۱۲/۲۹ را کسب کرده است. محله قدیم پایین با میانگین کل ۱۳۰/۷۷، محله امیرالمؤمنین با میانگین کل ۱۲۸/۰۲ از نظر کیفیت زندگی وضعیت ضعیفی دارند و محله قدیم بالا با میانگین کل ۸۴/۶۲ و محله ادارات با میانگین کل ۸۲/۰۲ در وضعیت بسیار ضعیفی از نظر کیفیت زندگی قرار دارند. از نظر شاخص اقتصادی در بین محلات شهر دندی، محلات کالسیمین و فردوس در وضعیت بسیار خوبی قرار دارند و محلات ادارات و قدیم بالا از نظر شاخص اقتصادی در وضعیت بسیار ضعیفی قرار دارند. در شاخص اجتماعی محلات کالسیمین، فردوس و قدیم پایین در وضعیت بسیار خوبی قرار دارند و محلات ادارات و امیرالمؤمنین در وضعیت بسیار ضعیفی قرار دارند. از نظر شاخص کالبدی محلات کالسیمین، فردوس در وضعیت بسیار خوبی قرار دارند و محلات ادارات و قدیم بالا در وضعیت نامطلوبی قرار دارند. در شاخص دسترسی، محله فردوس در وضعیت بسیار خوبی قرار دارد و محلات امیرالمؤمنین و کالسیمین در وضعیت نامطلوبی قرار دارند. در شاخص زیست‌محیطی محلات فردوس و کالسیمین در وضعیت بسیار خوبی قرار دارند و محله ادارات در وضعیت بسیار ضعیفی قرار دارد. در شاخص زیرساخت، تأسیسات و تجهیزات و حمل و نقل، محله فردوس و کالسیمین در وضعیت بسیار خوبی قرار دارند و محله قدیم بالا در وضعیت بسیار ضعیفی قرار دارد.

منابع

- احمدی، قادر؛ و نادری کروندان، سونیا. (۱۳۹۳). مطالعه تطبیقی کیفیت زندگی در محلات بافت قدیم و جدید شهری (مطالعه موردی: محله شهرک قدس و قطارچیان شهر سنندج) فصلنامه علمی-پژوهشی مطالعات شهری، شماره هشتم، ص: ۷۱-۸۱.
- جاجرمی، کاظم؛ و کلکته، ابراهیم. (۱۳۸۵). سنجش و وضعیت شاخص‌های کیفیت زندگی در شهر از نظر شهروندان، مطالعه موردی گنبد قابوس، مجله جغرافیا و توسعه.
- حریچی، امیرمحمود؛ میرزایی، خلیل؛ و جهرمی و مکانی، اعظم. (۱۳۸۸). چگونگی و وضعیت کیفیت زندگی شهروندان شهر جدید پردیس ۱۳۸۸، پژوهش اجتماعی، شماره ۴ ص: ۱۱۰-۸۸.
- خادمی، امیرحسین؛ و جوکار سرهنگی، عیسی. (۱۳۹۳). سنجش شاخص‌های کیفیت زندگی شهری از دیدگاه شهروندان (مطالعه موردی: شهر آمل) مطالعه و پژوهش‌های شهری و منطقه‌ای. (۲۳)۶، ص: ۱۸۰-۱۶۳.
- رضوانی، محمدرضا؛ منصوریان، حسین؛ و ستاری، محمدحسین. (۱۳۸۸). توسعه و سنجش شاخص‌های کیفیت زندگی شهری (شهر نورآباد - لرستان)، فصلنامه مطالعات و پژوهش‌های شهری، سال اول، شماره دوم.

شاه‌حسینی، پروانه؛ و توکلی، هانیه. (۱۳۹۳). تحلیل شاخص‌های کیفیت زندگی شهری (مطالعه موردی: محله وردآورد منطقه ۲۱ شهر تهران) جغرافیا، آمایش محیط، بهار ۱۳۹۳، سال ششم - شماره ۲۴ صص: ۱۳۴-۱۲۷.
 قدمی، مصطفی؛ و معتمد، سمانه. (۱۳۹۲). بررسی کیفیت زندگی در شهرهای کوچک اندام با تأکید بر سلامت فردی و اجتماعی، مطالعه موردی: شهر نورآباد، استان مازندران، مجله جغرافیا و برنامه‌ریزی محیطی، شماره ۴۹ (۱) صص: ۵۰-۳۳.

قنبری، ابوالفضل؛ سلطان زاده، اکبر؛ و صدیق، مهدی. (۱۳۹۲). بررسی تطبیقی کیفیت زندگی شهری در روستاهای ادغام شده با هسته‌های طراحی شده (مورد مطالعه: شهر تبریز) مجله مطالعات جامعه شناختی شهری، سال سوم، شماره ۷ صفحات: ۱۹۲-۱۶۷.

مرصوسی، نفیسه؛ و لاجوردی، علیرضا. (۱۳۹۳). مطالعه تطبیقی کیفیت زندگی شهری در ایران، پژوهش‌های اقتصادی (رشد و توسعه پایدار). ۱۴ (۲). صص: ۹۵-۶۹.

مهندسین مشاور معماری و شهرسازی طرح و منظر. (۱۳۹۰). طرح تفصیلی شهر دندی.

نوغانی، محسن؛ اصغرپورماسوله، احمدرضا؛ صفا، شیمیا؛ و کرمانی، مهدی. (۱۳۸۷). کیفیت زندگی شهروندان و رابطه آن با سرمایه اجتماعی در شهر مشهد، مجله علوم اجتماعی دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه فردوسی مشهد بهار و تابستان، صص: ۱۴۰-۱۱۱.

نجفی، سعید. (۱۳۹۳). مطالعه تطبیقی شاخص‌های کیفیت زندگی در محلات اسکان غیر رسمی و برنامه‌ریزی شده (نمونه موردی شهر زنجان: محلات اسلام آباد و کارمندان) پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه زنجان.

نیازی، محسن؛ و دلال خراسانی، محمد. (۱۳۹۱). تبیین عوامل اجتماعی و فرهنگی مؤثر بر کیفیت زندگی شهروندان، مجله مطالعات فرهنگی و ارتباطات، تابستان ۹۱، شماره ۲۷.

Carbó-Ramírez, P. Zuria, I (2011): "The value of small urban greenspaces for birds in a Mexican city", *Landscape and Urban Planning*, PP213-222.

Das, D. (2008): "Urban Quality of Life: A case study of Guwahati". *Social Indicators Research* 270-304.

El Din, H. S., Shalaby, A., Farouh, H. E., & Elariane, S. A. (2013): Principles of urban quality of life for a neighborhood. *HBRC journal*, 9(1): 86-92.

Gonzalez, E, A Carcaba & j Ventura. (2011): the importance of the Geographic level of Analysis in the Assessment of the Quality of life: The case, *Soc indic res*, p 9-228.

Kharazmi, S. H. (2005): Quality of life and digital era requirement of Iran. *Journal the word of economics*, 2-4.

Lee. Y. J. (2008): Subjective quality of life measurement in Taipei: Building and environment, No. 43. pp: 1206-1207.

Marans, Robert, W. (2011): Quality of urban Life Studied: An overview and Implication for Environment, S., & Behavioural, S. (volume 35, 2012): pages 9-22. *AicE-BS 2011 Famagusta Asia pacific International conference on Environment - Behaviour Studied, Salamis Bay conti Resort Hotel, Famagusta, North Cyprus, 7-9 december 2011.*

Marans, R. W. (2012): Quality of urban life studies: An overview and implications for environment-behaviour research. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 35, 9-22.

Pukeliene, Violeta. Viktorija Starkauskiene, (2009): Quality of Life: Factors Determining its Measurement Complexity, *Inzinerine Ekonomika-Engineering Economics*, 2011, 22(2): 147-156.

Serag Eldin H, ET. AL. (2012): Principles of Life for neighborhoods, Housing and Building national Research center journal. Ülengin, B., Ülengin, F., & Güvenç, Ü. (2001): A multidimensional approach to urban quality of life: The case of Istanbul. *European Journal of Operational Research*, 130(2): 361-374.